

actuare subjectum extensum? Numquid anima humana simplex non est? Et nihilominus actuat totum corpus.

Ad alterum *dist.* Major. Si vis sentiendi foret organica, non esset proprie potentia animæ, sed conjuncti, tamquam principii vel radicis, unde dimanat virtus illa, *neg.*; tamquam subjecti, in quo recipiatur, *trans.* Et *contradist.* Minore, *neg.* conseq. Nam omnes potentie dicuntur esse animæ, non sicut subjecti, sed sicut principii; quia per animam conjunctum habet, quod tales operationes operari possit (1).

Objic. 8.º Si sensatio exerceretur a corpore, posset in eo vis sentiendi remanere post animæ separationem: quod absurdum est dicere.—*Resp. neg.* assertum, quia vis illa non est in corpore nisi per animæ formalem participationem. Adde etiam, retorqueri objectionem in adversarios. Si enim sensatio a sola anima exerceri posset, vis sentiendi remaneret, non solum in radice, sed actu etiam et formaliter, in anima separata: itemque posset absolute sensatio haberi sine corpore. Id vero, licet quidam sententiæ contrariæ patronus videatur concedere (2), incredibile prorsus est: quid enim, quæso, tum discreparet visio coloris, qui sine organo concipiatur, ab ejusdem coloris intellectione?

Objic. 9.º Id quod non patitur ab objectis corporeis passione proprie dicta, sed solum receptione perfectiva, non est organicum ac materiale. Atqui sensus reapse non patitur ab objectis corporeis passione proprie dicta; siquidem per speciei receptionem *spiritualiter*, ut ajunt, vel immaterialiter immutatur. Ergo.

Resp. neg. Minor. Quamvis enim sensus dicatur per receptionem speciei immaterialiter immutari, propterea nimirum quod species non consistit in sola materiali objectorum impressione in organo recepta, sed in intimiori quadam virtutis sensitivæ affectione, modo alibi explicando; nihilominus species non imprimitur nisi media actione objectorum, quæ quaquaversus diffunditur non solum in organa, sed in omnia corpora circumstantia, quæque tam vehemens potest esse, ut organum ipsum corruptat, ac destruat, et

(1) S. Thom., 1 p., quest. 75, art. 5, ad 1.^{am}

(2) Vide cl. Palmieri, loc. cit., thes. 2.^a, part. 2.^a, pag. 288.

virtute sentiendi spoliaret. Sic lux vividior oculis, et vehementior sonus nocet auribus, ut norunt omnes. Atque hæc expressa est doctrina S. Thomæ cum Aristotele: *Cum sensus patiatur a sensibili, sicut osensus est in libro de Anima, sensibilia autem materialia sint et corporea, necesse est corporeum esse, quod a sensibili patiatur* (1).

Objic. 10. Illud sentit, quod conscientiam habet suæ sensationis, ac de variis sensationibus judicat. Atqui solum anima conscientiam habet suæ sensationis, ac de variis sensationibus judicat (2). Ergo sola sentit anima.

Respondeo, dist. Major. Illud solum sentit, quod conscientiam habet sensationis, etc., *neg.*: Illud quidem sentit, non tamen solum, *conce.*

Et *concessa* Minor., *neg.* conseq. Et ratio patet ex dictis.

ARTICULUS V.

Utrum bruta gaudeant intelligentia.

198. Antiquissima est sententia, brutis intellectum et rationem asserens: eam tenuisse dicuntur materialistæ veteres Empedocles ac Democritus, itemque Anaxagoras et Pythagoras (3), videturque fuisse dogma commune Pythagoricorum, qui metempsychosin admittebant, arbitantes, ut refert S. Augustinus (4), *animas vel hominum in bestias, vel bestiarum in homines reverti*. Eidem sententiæ suffragari videtur Plutarchus (5), et Philo et, aliis omissis, Celsus, qui ut scribit Origenes (6), *bestias hominibus non solum sapientiores, sed etiam Deo cariores esse asserere ausus est*. Porphyrius vero a libro tertio *de Abstinentia* statuit, naturam

Sententia,
brutis
intelligentiam
tribuens:

(1) S. Thom., *de Sensu et sensato*, lect. 1.^a fin. cum Aristot. ib., cap. 1.

(2) Vide P. Cuevas, *Psycholog.*, num. 13.

(3) Vide Plutarchum, *de Placitis Philosophor.*, lib. 5, cap. 20.

(4) *De Genesi ad litter.*, lib. 11, cap. 29; et *Contr. Adimant.*, cap. 12.

(5) In dialogo, qui inscribitur: *Quod brutis ratio insit*, apud Cœlimbricenses, *Physic.*, lib. 2, cap. 9, quest. 3, art. 1.

(6) Origenes, *Contr. Celsum.*, lib. 4.

omnibus animantibus, quibus sensum et memoriam dedit, rationem quoque, immo et orationem, tam internam, quam externam, tribuisse: additque, Apollonium Tyanæum, Melampum, Tiresiam, et Thaletem, brutorum sermones iudicasse, atque intellexisse: quos nihil mirum, si non intelligamus ipsi, qui plurimarum etiam nationum linguam minime callemus. Asserit itaque, bruta rationem participare: neque per eam ab illis hominem simpliciter distingui; sed quod homini perfectum rationis acumen insit, illis imperfectum». Confirmatque suam doctrinam «testimonio Empedoclis et Platonis atque etiam Aristotelis, quos idem censuisse, ex eorum dictis scriptisque haberi ait» (1). Eandem sententiam tribuit Cardin. Toletus nobili Grammatico Laurentio Vallæ (2), et tenuit etiam clarissimus medicus hispanus Franciscus Valles (3), Complutensis Academiæ ornamentum. Postea vero doctrina ista etiam ipsi Leibnitzio (4) arrisit, ac «Bonnetus in sua *Palingenesia* impudenter ait, in futura rerum conversione (5) animas brutorum tantam fore acquisituras organorum evolutionem, ut simiæ et elephantes in Newtones et Leibnitzios evadant» (6). Nec mirandum est, quod sensistæ post Lockium et Condillachium, et materialistæ ac transformistæ et evolutionistæ brutis intelligentiam tribuant. Sublato enim inter sensum et intellectum discrimine, non poterant sensistæ brutis sensationem asserere, intellectionem autem denegare; materialistæ vero in id omnes nervos contendunt, ut hominem ad belluarum conditionem depriment; transformistæ demum, ac nominatim darwinistæ, cum hominem a belluis originem ducere velint, in mirabilioribus harum actionibus nequeunt non illico intelligentiæ signa deprehendere. In quorum numero recensendi sunt Darwinus,

(1) Conimbricenses, loc. nuper cit.

(2) Card. Tolet, *de Anima*, lib. 3, quæst. 7.

(3) Vide P. Joseph Fernandez Cuevas, *Cosmolog*, num. 90. Cfr. Menéndez Pelayo, *La ciencia española*, pag. 330. Madrid, 1879.

(4) *Nouveaux essais sur l'entend. humain*, lib. 4, cap. 16.

(5) De qua confer *Cosmologiam*, num. 35, pag. 92 seqq.

(6) P. Salvator Roselli, *Summ. philos.*, tom. 4, quæst. 29, art. 2, num. 858 in nota (4).

Romanes (1), Perrier (2), Vogt (3), Herbertus Spencer (4) aliique multi. Opinio demum brutis, saltem perfectioribus, intellectum largiens, plurimos nacta est asseclas inter Physiologos, ne ipsis quidem exceptis gravissimis viris Cuvier, Henrico Milne-Edwards (5) et Quatrefages (6) et Flourens (7); quamquam ex his quidam mitius loquantur, ut Leroy et Flourens (8),

(1) Hic duplex in hanc rem opus conscripsit, *L'Intelligence des animaux*; et *L'évolution mentale chez les animaux*.

(2) Qui ita existimat de animalium intellectu: «Il est impossible, en effet, dans l'état actuel de la science, de refuser aux animaux de véritables facultés intellectuelles; les faits que Buffon revoquait en doute sont indéniables; ses explications mécaniques apparaissent manifestement insuffisantes», etc. Perrier in præfatione operis, cui titulus: *Intelligence des Animaux par G.-J. Romanes*, pag. x.

(3) Hic, prout superius (num. 84, pag. in nota) retulimus, usque adeo desipuit, ut brutis etiam sensa moralitatis concederet.

(4) Quæ absurdus iste scriptor de hac materia docuit, notavimus superius, num. 111, pag. 550. De illo hæc scribit Perrier: «Herbert Spencer peut être considéré comme le chef d'une école philosophique, qui veut éclairer par la psychologie des animaux celle de l'Homme, et fonder ainsi la psychologie comparée où mieux la psychologie générale», Perrier, loc. cit, pag. 19.

(5) «Dans le cours de cette leçon j'ai affirmé plus d'une fois que beaucoup d'Animaux, sans avoir toute l'intelligence de l'Homme, ne sont pas dépourvus d'entendement; mais en science les affirmations ne suffisent jamais; il faut démontrer la vérité des assertions que l'on avance; et j'usqu'ici je n'ai pas donné des preuves suffisantes de l'aptitude des Bêtes à raisonner, à juger et à agir en conséquence des déterminations mentales fondées sur des résultats obtenus de la sorte. Avant de passer à l'étude d'un autre sujet, il me faut donc combler cette lacune». H. Milne-Edwards, *Leçons sur la Physiologie*, etc., tom. 13, pag. 430. Et paulo antea sic scripserat: «La science ne me montre pas entre les opérations de l'entendement chez l'Homme et chez certaines Bêtes des différences assez radicales pour me permettre d'affirmer, comme l'affirme M. de Quatrefages, que l'âme de ces dernières est d'une nature différente de celle de l'âme humaine». Id. ibid., pag. 428.

(6) «Plus je réfléchis, plus je me confirme dans la conviction que l'homme et l'animal pensent et raisonnent en vertu d'une faculté qui leur est commune et qui est seulement énormément plus développée dans le premier que dans le second». De Quatrefages, *L'espèce Humaine*, liv. 1.er, chap. 1.er, pag. 15.

(7) Flourens, *De l'instinct et de l'intelligence des animaux*.

(8) Apud *Civiltà Cattolica*, serie xv, vol. 6, ann. 1893, pag. 151.

et Quatrefages (1), qui vel negant, saltem verbo tenus, bellis, quantumvis intellectu præditis, inesse facultatem ratiocinandi, vel eam, quæ notiones boni et mali moralis, religionis, vitæque futuræ detegat, alii forte «quoad loquendi modum potius, quam quoad rem errare videantur», ut observat P. Salvator Tongiorgi (2), et plerique, ut ego sentio, istam doctrinam amplexati sunt ex ignorantia Philosophiæ christianæ; quam si novissent, et accuratiores fuissent in usu vocabulorum, et animi persuasionem, cui nunc mordicus adhærent, probabilissime abjecissent. Verum existimarunt id, quod etiam existimasse Physicos vidimus in quibusdam controversiis *Cosmologiæ*, res istas ex sola factorum vel phænomenorum collectione atque observatione iudicandas esse: itaque congestis innumeris exemplis mirabilium quorundam instinctuum, industriarum et actionum, quæ in brutis animantibus cernuntur, illico pronuntiarunt, illas ab intellectiva facultate proficisci. Verum enimvero non hic agitur de factis, sed de rationali factorum interpretatione (3), ad quam rite peragendam sæpe necessaria sunt principia Philosophiæ. Facta quidem plurima et sane præcipua, quæ a recentioribus congeruntur, haud erant ignota quoad substantiam a remotissima antiquitate, ac passim prostant in SS. Patrum (4), Aristotelis (5), Plinii (6), Plutarchi (7).

(1) De Quatrefages, op. nup. cit., pag. 16.

(2) Tongiorgi, *Psycholog.*, num. 70.

(3) Id fatentur etiam quidam naturalium rerum periti viri, quos inter sic scribit Henricus Joly (*Psychologie comparée. L'homme et l'animal*, pag. 13, Paris, 1886): «De quoi s'agit-il, en effet, dirions-nous avec M. Louis Peisse? (*La médecine et les medecins*, vol. 2). Ce n'est pas de savoir si les animaux font tels ou tels actes, mais quelle est la vraie signification psychologique de ces actes. Il s'agit de déterminer, sur l'observation des actions extérieures, la nature du mobile intérieur. Or cette détermination ne peut être fournie par l'expérience directe; elle ne peut être que le résultat d'une conclusion».

(4) Vide SS. Basilium et Ambrosium in *Hexæmer*; S. Gregor. Nazianzen, oration. 34.

(5) In libris de *Historia animalium*.

(6) Passim in suis operibus.

(7) Plutarch., de *industr. animal.*

aliorumque veterum libris (1); unde etiam ipsæ Sacræ Litteræ laudant, hominique ad imitandum proponunt quorundam animalium industriam (2). Verum omnia illa facta veteres sapientes ad instinctum referebant, negato communissime brutis animantibus intellectu. Necesse ergo non est, ut nomina laudem catholicorum scriptorum Philosophorumque, qui, Patrum doctrinæ inhærentes, solum hominem inter ventia corporea intellectu et ratione præditum una voce prædicabant: immo vero quidam opinionem brutis tribuentem rationem gravi censura notarunt: Cardin. Toletus eam dixit *erroneam et in Philosophia et in fide* (3); Suarez, *vanum plane et ab omni ratione alienum*, scripsit esse, *ingere in brutis rationis usum* (4); Conimbricensibus *sententia, quæ brutis vim rationis attribuit, adeo absurda est, ut absurdum videatur in ea coarguenda immorari: quam non modo Philosophorum gymnasia, sed communis hominum sensus explodit, et irridet* (5).

Communem hanc veterum sententiam sequuntur etiam plures egregii Physiologi, in quibus juvat honoris causa nominare Isidorum Geoffroy de St Hilaire (6), et principem entomologistarum J.-H. Fabre (7), quem ægerime fert Edmundus Perrier recentionum doctrinis adversari (8), quibus adde Henricum Joly (9), Surléd (10), et alios.

Ante hujus resolutionem questionis, ut omnis præcisa-
tur ambiguitatis et æquivocationis occasio, sensus verborum

Comunia
christianorum
Philosophorum
sententia,

quam sectant
etiam quidam
naturalium
scientiarum
peritissimi viri.

Status
questionis.

(1) Vide v. g. lumen sacri Ordinis Prædicatorum, P. Ludovicum de Granada, *Simbolo de la fe*, part. 1.^a Vide etiam Conimbricensens, *Physic.* lib. 2, cap. 9, quest. 3, art. 1; Rhodes, *Philos. perip.*, lib. 2, disp. 17, quest. 6, sect. 4, paragr. 1, etc.

(2) *Proverb.* cap. 6, vers. 6.

(3) Tolet., de *Anima*, lib. 3, cap. 2, quest. 7.

(4) Suarez, de *Anima*, lib. 1, cap. 5, num. 2.

(5) Conimbricensens, *Physicor.*, lib. 2, cap. 9, quest. 3, art. 2.

(6) *Histoire naturelle générale des Regnes organiques*, tom. 2, pag. 260, 261. Paris, 1859.

(7) *Souvenirs entomologiques*.

(8) Vide Perrier in præfatione libri, *L'intelligence des animaux*, a Romanes conscripti, pag. 12 seqq.

(9) *Physiologie comparée. L'homme et l'animal*, pag. 174, 175. Paris, 1886.

(10) *Elements de Psychologie*, pag. 194 seqq, Paris, 1894.

Quid veniant
nomine
intellectus:

accurate definiendus est. Nondum naturam intellectus declaravimus, sed quid ejus nomine significemus, ex communi Philosophorum sententia aperire oportet. Intellectum vocamus eam facultatem, quæ: 1.º objecta non solum materialia, sicut sensus, sed immaterialia etiam percipere valet, qualia sunt v. g. honor, decus, variae relationes in rebus existentes, jus, officium, possibile, impossibile, etc.: 2.º objecta ipsa materialia modo immateriali, et prout existere in rerum natura nequeunt, apprehendit, nempe abstracte et universaliter, vel cum præcissione ab individuantibus notis, ut v. g. humanitatem, animalitatem, etc., et hominem vel animal, etc., in genere: 3.º non utcumque cognoscit objecta, sed eorum rationem reddendo, et essentialiter saltem aliquo modo intelligendo: 4.º exercet actus reflexionis in proprium subjectum et in suas proprias actiones: 5.º itemque judicia propria et formalia pronuntiat, et formaliter ratiocinatur. *Judicia*, inquam, et *ratiocinia formalia*: judicia nempe proprii nominis, quæ plures nectunt inter se ideas affirmatione vel negatione alterius de altera propter earum identitatem vel discrepantiam prius cognitam, et ratiocinia, quæ ex una veritate nota aliam prius ignotam propter nexum et illationem earum cognoscunt: quamobrem duplex hoc actuum genus essentialiter importat comparisonem unius ideæ vel judicii cum alio. Hujusmodi sunt judicia et ratiocinia proprii nominis et formalia, prout jam in *Dialectica* declaratum reliquimus, et fusius alibi, Deo volente, declarabimus. Verum judicium sæpe sumitur minus proprie pro actu apprehensionis, qualitatem aliquam vel attributum in aliquo individuo subjecto concrete cognoscentis, et apte ad movendum ac determinandum appetitum, ut cum v. g. oculus videt colorem ac lineamenta panis in objecto presenti, quo in actu, quamvis nulla contineatur formalis affirmatio per modum compositionis, qua ratio panis asseratur huic objecto, prævie cognoscendo identitatem terminorum, ac proinde rationem, cur ita judicandum sit; nihilominus *virtuale* quoddam et *exercitum* atque implicitum inesse videtur judicium, siquidem eo ipso quod apprehenditur hoc concretum sic coloratum, quodammodo judicatur, illud reapse esse panem, unde etiam excitari potest ex tali

quid
judicium
virtuale vel
implicitum et
improprium.

apprehensione appetitus panis, et consequenter determinari motus localis ad illum arripiendum, non secus ac si præcisset formale judicium affirmans coram adesse panem. Et hoc pacto sæpe S. Thomas et Scholastici loquuntur de judicio sensuum, non proprium et formale, sed improprium et virtuale duntaxat vel implicitum significantes. Apposite Doctor Eximius: «Circa judicium, inquit, est sciendum uno modo sumi latissime, prout significat rei conceptionem etiam simplicem; alio modo proprie, quando facta collatione unius ad aliud, potentia indicat ita esse, vel non esse. Distinctio est D. Augustini, II *de Civitate Dei*, cap. 27, § 8, lib. cap. 7, Gregorii Nissenii lib. 4, *de homine*, cap. 4, Nemesii *de natura hominis*, cap. 4, et Galeni lib. 5 *de placitis*, cap. 2, § lib. 7, cap. 16. Judicium primo modo non est actus distinctus ab apprehensione, diciturque apprehensio, in quantum est quædam tractio rei cognitæ ad potentiam; judicium vero, in quantum potentia cognoscendo judicat exercite rem esse talem, qualem cognoscit: sic oculus videndo album, idolum illius format, ac per ipsum in actu exercito judicat esse album, quod videt non actu distincto, sed eodem. Itaque judicium hoc priori modo in brutis etiam reperitur» (1). Similiter rem declarat P. Ludovicus Lossada in hæc verba: «Nullus sensus est proprie judicativus nec discursivus, saltem in brutis. Ita communis sententia... Dixi *proprie*, quia late et improprie convenit judicium sensibus, etiam externis, sumptum scilicet pro apprehensione vivida, quæ ita certificat de existentia, vel convenientia objecti, ut appetitum excitet, ac determinet; qualis apprehensio datur etiam sæpe in intellectu, diciturque *suasiva et virtuale judicium*; quia in removendo dubium, et in excitando appetitum, judicio æquivalet, seu vim habet judicii formalis. Ratione istiusmodi judicii improprii virtualisque, dicimus passim, quod visus judicat de coloribus, gustus saporibus dijudicat, etc., et quod bruta per æstimativam judicant, hoc aut illud objectum sibi esse noxium, aut commodum. Similiter brutis improprie convenit discursus in sensu interno; dum scilicet cognitio unius objecti excitat

(1) Suarez, *de Anim.*, lib. 3, cap. 6, num. 2.

speciem alterius, atque ita causat occasionaliter cognitionem aliam. Nunquam tamen bruto innotescit connexio antecedentis cum consequenti, prout opus est ad discursum proprie talem. Dixi quoque, *saltem in brutis*: quia Thomistæ cogitativam hominis discursivam faciunt circa singularia, ut etiam reminiscantur, favetque D. Thomas. 1. p. q. 78, art. 4, cum addito *quasi* (1). Et hæc quidem paulo fusius explicanda erant, ut omne periculum erroris et confusionis in re gravissima removeretur.

Illud denique notatum velim, necesse non esse ad resolutionem hujus controversiæ, ut nunc supponamus, aut evincamus intellectum esse facultatem inorganicam et spirituales. Id alibi demonstrandum est; nunc satis est, a brutis illa actuum genera excludere, ex quibus probari solet intellectus spiritualitas.

199. PROPOSITIO. **Bruta animalia non gaudent intelligentia.**

Prob. 1.º Si bruta gauderent intelligentia possent cognoscere objecta immaterialia, et potissimum honestatem atque inhonestatem, rationem virtutis et vitii, moralem obligationem atque imputabilitatem; nec sensu religionis destituta essent; nec bonis dumtaxat vel malis sensibilibus et materialibus afficerentur. Et ratio est, tum quia ordo moralis et religio bonaque immaterialia maxime decent naturam intellectualem; tum quia hæc facillime cognoscuntur, unde nec est ulla gens hominum, quibus inesse intellectum scimus, tam fera tamque barbara, quæ careat hisce notionibus plus minus evolutis. Atqui bruta certissime nihil hujusmodi cognoscunt, ut notum omnibus compertumque est, perspectis actionibus eorundem. Ergo... «Et re quidem vera, nulla res jure agitur apud belluas, sed omnes lites vis dirimit, semperque causam vincit, quæ plus unguibus et dentibus valet. Honestatis vero quam speciem præ se ferunt, si, cum libidini indulgent, nec tenebras et solitudinem querunt, nec ullos hominum verentur aspectus? Postremo,

(1) Lossada, *de Anim.*, disp. 5, cap. 5, num. 146. Cfr. disp. 1.º cap. 4, num. 69.

nullo unquam tempore honoris aut obligationis stimulo movetur, sed verberum timore, vel pastus cupiditate, aut voluptatis illecebris». (1).

Prob. 2.º Proprium est intellectus cognoscere universalis et posse in propriis actus reflectere. Atqui bruta nihil hujusmodi faciunt. Ergo.

Major patet tum experientia in homine, intellectum habente; tum ratione, quia sensus nihil percipiunt, nisi quod organum materiale afficere queat; universalis vero etiam materialis naturæ cum non possint eo pacto, quo repræsentantur, existere, nullatenus organum afficiunt, nec proinde per sensum attinguntur. Simili modo, quia sensus est facultas organica, plenam in se suumque actum reflexionem exercere non potest, ut alibi magis declarabitur.

Minor etiam patet, tum quia nullo indicio produnt bruta se ullam cognitionem universalem habere, vel in se reflectere; tum quia si id facerent, procul dubio conatum adhiberent ad sermonem hominis addiscendum, atque ad seipsa notitia rerum excolenda, vel progressum aliquem procurandum, et miseram suam conditionem promovendam perficiendamve. Atqui nihil horum cernere est in toto regno animali, prout jam amplius declarandum est. Ergo...

Prob. 3.º Alterum indicium intellectus et rationis est usus loquelæ signorumque arbitrariorum ad alios manifestanda sensa propria. Atqui bruta carent loquela, nec unquam utuntur signis arbitrariis ad sua sensa aliis aperienda. Ergo... (2).

Major constat α) in primis experientia et inductione. Nam videmus entia omnia certo intellectualia et rationalia, nempe homines, cujuscumque nationis et cultus sint, sermone

(1) P. Joseph Fernandez Cuevas, *Cosmolog.*, num. 91, 2.^a, pag. 383.

(2) Elapso seculo non defuit, qui avium aliorumque animalium loquelam addiscendam sibi proposuerit, immo et didicisse sibi persuaserit, et cantus ipsos avium interpretari. Vocabatur is Dupont de Nemours. Loquelam simiorum discere tandem se potuisse scripsit etiam nostris diebus vir americanus, Sarnet. Vide P. Bonniot, *La Bête comparée à l'homme*, pag. 454 seqq.; *Civiltà Cattolica*, serie 15, vol. 6, pag. 410.

uti ad servandam cum aliis consuetudinem, aliaque signa in certis adjunctis usurpant, vel ad contractus et commercium cum aliis fovendum, vel ut auxilium ab amicis absentibus in rebus arctis conquirant, vel ut lætitiã, mœrorem aliosve animi affectus patefaciant, etc. β) Idque ratione ipsa persuadetur. Cum enim entia intellectualia in multis indigeant aliorum opera, vel certe commodissimã illam noverint, sive ad vitæ sustentationem, sive ad animi culturam et solatium, vehementer natura ipsa inclinantur ad aliorum sibi similium societatem: cumque videant, naturalia signa nec sat perfecta esse, nec sufficientia ad ineundum cum aliis consortium, signa inveniunt arbitraria, vel certe ab aliis inventa avidè addiscunt, et ultro arripiunt. Hinc nullus uspiam repertus est homo, quin linguam suæ gentis calleat; ipsi etiam surdo-muti nutus ingeniosos aliaque adhibent signa ad animi sensus aperiendos; et scripturam, immo et ipsam loquelam, quicumque organo pollent apto, haud difficulter edocentur.

Minor non minus patet. Nam bruta in primis ipso naturæ impetu vocibus et gemitibus aliisque signis naturalibus affectiones suas, sive gratas sive ingratas, patefacere videmus; quedam organis instruuntur ad voces articulatas edendas, ut psittaci; alia demum constanter inter homines vivunt, ut canes, feles, etc., et nihilominus nunquam signa artificialia vel arbitraria invenerunt, aut ab aliis inventa didicerunt, ad melius agendum cum sociis vel cum homine; nec ullam unquam linguam cognoverunt, nec vim vocum, quas pronuntiare sciunt, percipiunt, easve in iudicia vel ratiocinia componere norunt; sed tantum repetunt, instar machinæ, nomina quedam vel orationes, quas sæpius iterata memoriæ mandaverant, prout solent psittaci; vel etiam vocibus quibusdam accomodant actiones propter phantasma impressionis, quam alias auditis iisdem vocibus perceperant, ut cum equi, auditis quibusdam verbis agasonis, currunt vel consistunt propterea, quod non semel ad eadem verba vexari se verbere, vel fræno retineri senserunt. Certum ergo est, bruta penitus carere loquela signisve arbitrariis, atque adeo ipsa facultate vim eorum et significationem percipiendi. Quando itaque Armandus de Quatrefages rudem quamdam atque

imperfectissimam loquelam brutis animantibus largitur (1), vel vocibus abutitur, vel misere permiscet signa naturalia, quibus usurpandis certe sufficit facultas et cognitio pure sensitiva, cum signis arbitrariis, quorum inventio vel etiam usus vim altiorem requirit, capacem reflectendi in proprios actus, relationesque detegendi inter signum et rem significatam.

Prob. 4.º Aliud signum intellectus est cognitio relationum, quæ inter varias res intercedunt. Atqui bruta nullum præbent indicium, ex quo conjici queat illa tali cognitione gaudere. Ergo...

Major constat, quia relationes præ se ferunt semper rationem quamdam immaterialem, sensibus prorsus imperiviam.

Minor vero probatur. Maxime omnium familiares et obviæ relationes sunt effectus ad causam, mediæ ad finem. Atqui belluis nulla videtur inesse istarum notitiã relationum. **Non relationem effectus ad causam;** nam neque curant

(1) «Ce que je viens de dire de l'intelligence je n'hésite pas à le dire aussi du langage qui en est la plus haute manifestation. Il est vrai que l'homme seul a la parole, c'est-à-dire la voix articulée. Mais deux classes d'animaux ont la voix. Il n'y a encore chez nous qu'un perfectionnement immense, mais rien de radicalement nouveau. Dans les deux cas, les sons, produits par l'air que mettent en vibration les mouvements volontaires imprimés à un larynx, traduisent des impressions, des pensées personnelles, comprises par les individus de même espèce et parfois par des étrangers. Le mécanisme de la production, le but, le résultat sont au fond les mêmes.—Il est vrai que le langage des animaux est des plus rudimentaires et pleinement en harmonie sous ce rapport avec l'infériorité de leur intelligence. On pourrait dire qu'il se compose presque uniquement d'interjections. Tel qu'il est pourtant, ce langage suffit aux besoins des mamifères et des oiseaux qui le comprennent fort bien. L'homme lui-même l'apprend sans trop de peine. Le chasseur distingue les accents de la collière de l'amour, du plaisir, de la douleur, le cri d'appel, le signe, d'alarme; il se guide à coup sûr d'après ces indications: il reproduit ces accents, ces cris de manière à tromper l'animal. Bien entendu que je laisse en dehors du langage des bêtes le chant proprement dit des oiseaux, celui du rossignol par exemple. Celui-ci me paraît dépourvu de toute signification, comme le sont les vocalises d'un chanteur, et je ne crois pas à la traduction de Dupont de Nemour». A. de Quatrefages, *Espèce humaine*, pag. 15. Paris, 1880.

causas effectuum indagare, eorum etiam, quos sæpe molestissimos experiuntur, nec eas removeant, quamvis vel rudissimo intellectu manifestissimæ sint: sic canis non solvit catenam, qua ligatus est, quamvis facillime solvi queat, et sexcentis solvi ab hero suo viderit. Denique bruta nunquam adhibent externa instrumenta ad operandum, vel opus facilius feliciusve exequendum. Nec relationem mediæ ad finem: siquidem ut experientia ipsa notum est, sæpe non removeant manifestissima impedimenta, et vel media adhibent ad finem evidentissime inepta (1), vel omittunt aptissima, quæ sæpe adhiberi viderint, unde canis vel felis quamvis videat ignem extingui, non admovet fomitem; alias e converso media magno labore præparant nulli usui futura, quia manifestum est, finem obtineri non posse, ut cum aviculæ, cavea inclusæ, nidus in vere conficiunt pullis, quos nunquam habebunt. Ex quibus jure concluditur etiam tum, cum bruta videntur agere propter finem, et quibusdam uti mediis ad bonum aliquod assequendum, vel malum vitandum, reapse non agere propter finem formaliter, sed tantum materialiter et ex naturæ dumtaxat instinctu tendendo ad finem. Ad

Bruta
non agunt
propter finem
formaliter,
sed materialiter.

(1) *El castor muestra en la cautividad un verdadero furor por las construcciones: en viendo maderos, sarmientos y otros materiales que le podrían servir si estuviera libre al lado del agua, no se cansa de llevarlos y traerlos, aunque todos sus esfuerzos son inútiles. Los animales que en su libertad están acostumbrados á hacerse una cama ó extraer su presa escarbando, no dejan de escarbar aun cuando el piso de su jaula, establo ó cercado en la cautividad sean de madera, hojalata ú otra materia dura. La gallina escarba lo mismo en el piso embaldosado de la casa que en medio de un monton de granos. Las abejas construyen celdas para la reina, aun cuando no tengan ninguna. Ciertas moscas ponen sus huevos en carne putrefacta porque la cria halla en ella su mas conveniente alimento; pero tambien los ponen en ciertas plantas exóticas que despiden un olor fetido en las estufas de nuestros jardines botánicos donde los mosquitos perecen sin remedio á poco de salir de los huevos. Cuando se quitan de debajo de la oca los huevos en la sazón de empollar, se sienta tranquila en el estercolero y sigue empollando, etc.» P. Tilman Pesch, *Los grandes arcanos del Universo...* Obra traducida directamente del aleman por D. Eberardo Vogel y D. J. M. Orti y Lara, t. 1, num. 235, pag. 444. Madrid, 1860.

agendum enim formaliter propter finem, necesse est cognoscere finem prout talem, et media similiter prout talia, quatenus nempe cognoscitur eorum proportio et utilitas vel aptitudo ad finis assecutionem; ad agendum autem materialiter propter finem, sufficit cognoscere finem, quatenus bonum et conveniens appetenti, quamvis non cognoscatur ordo et proportio mediorum ad illum (1). Quam ad rem egregie S. Thomas: *Est... duplex cognitio finis*, inquit, *perfecta scilicet et imperfecta. Perfecta quidem finis cognitio est, quando non solum apprehenditur res, quæ est finis, sed etiam cognoscitur ratio finis, et proportio ejus, quod ordinatur ad finem ipsum; et talis cognitio finis compellit soli rationali naturæ. Imperfecta autem cognitio finis est quæ in sola finis apprehensione consistit, sine hoc quod cognoscatur ratio finis et proportio actus ad finem; et talis cognitio finis reperitur in brutis animalibus per sensum et assimilationem naturalem* (2). Et propterea etiam bruta dicuntur intendere finem minus proprie, quia non moventur ad finem ordinando motum, vel suum vel alterius, in illum, vel quasi considerantia, quod per motum suum possint consequi finem, quod est proprium intendentis, sed quasi concupiscentia finem naturali instinctu moventur ad finem, quasi ab alio motu, sicut et cætera, quæ moventur naturaliter (3).

Prob. 5.º Aliud signum intellectus est perfectibilitas et progressus in cognitione et operatione, in scientiis et artibus. Atqui bruta animantia expertia sunt omnis veri progressus et perfectibilitatis. Ergo...

Major non eget probatione. Nam ens intelligentia præditum cognoscere potest, quid suam naturam maxime deceat, quid suis indigentis sublevandis necessarium sit, quinam in se defectus reperiantur, quænam in aliis perfectiones reluceant, quænam media oporteat ad finem assequendum adhibere, ex quo facile inferre potest, quid sibi corrigendum sit, quid perficiendum, quid et quo pacto

(1) Vide Conimbricenses, *Physicor.*, lib. 2, cap. 9, quæst. 2, art. 2.

(2) S. Thom., 1. 2, quæst. 6, art. 2.

(3) S. Thom. 1. 2, quæst. 12, art. 5, ad 3.um

quærendum. Cumque aliunde notionibus universalibus mentem ditatam habeat, iudicia immediata et axiomata pronuntiat, eorumque ope et applicatione atque comparatione ad certam materiam, accedente attenta phenomenorum observatione, alia et alia ratiocinia instituit, et sic pedetentim scientiæ enascuntur ac variæ artes. Veritatem hanc testatur historia humani generis, ipsis etiam populis barbaris non exceptis, qui saltem si adsit excitamentum vel sapientiorum disciplina, indubia præbent progressus specimina.

Prob. Minor. α) In brutis nullæ sunt scientiæ, nullæ veri nominis artes, nullum inventum scientificum, nec ullus amor discendi, ut per se patet. β) Nulla unquam vel simplicissima instrumenta externa ad operandum invenerunt, vel ab aliis inventa sponte usurparunt. γ) Ipsa opera, quæ artificiosissima videntur, quales sunt v. g. favi mellis, vel araneorum tela, etc., exercent bruta omnia ubique pro sua quæque specie semper uniformi modo, tamque affabre in remotissima antiquitate, quam nostris diebus post tot elapsa sæcula, quin animo advertant, mutatis sæpe loco ac tempore, mutandum, quoque esse opus, aut certe modum operis: id quod indicio est, nullam in ejusmodi opificiis artem, vel rationis directionem relucere in ipsis brutis, sed solam operis executionem ex naturæ ipsius impulsu ac determinatione, dirigente sapientissimæ providentiæ numine (1). Lege, si lubet, Buffonis vel optimi cujusque Physiologi recentissimas descriptiones, compara illas Plinii vel Aristotelis in sua *Historia animalium* descriptionibus; et videbis profecto, mores et ingenia animalium, eorum etiam, quæ maxime *intelligentia* vocantur, in eodem adhuc statu permanere. Idque æque verum est de ipsis animalibus homini familiarissimis, atque adeo de iis etiam, quæ homo omni ope et arte docere, ac disciplina aliqua imbuere curaverat: omnes namque conatus irriti semper et ubique fuerunt, quin ullum intelligentiæ indicium extorqueret, neque aliud obtinere ex eis posset, quam ut machinam aliquam moverent, vel motus certo modo compositos sub hominis directione ederent quasi mechanicæ post sæpissime iteratam

(1) Cfr. S. Thom., *Contr. Gent.*, lib. 2, cap. 82.

actuum repetitionem ex sola, ut manifeste apparet, eorundem memoria vel phantasmatum associatione. δ) Denique artificiosa opera, quæ a belluis exercentur, arctissimis semper circumscribuntur limitibus, sive genus opificii, sive materiam et formam spectes, carentque illa varietate et universalitate, quæ in hominum artefactis reperitur, estque certum signum virtutis intellectivæ, objectum universale respicientis, varios operis efficiendi modos contemplantis, unumque præ aliis eligentis (1).

Dices forte, mirum non esse, quod bruta semper eodem pacto operentur, quia cum artificiosissime et optime sua fabricent artefacta, non est, cur variare quidpiam, vel corrigere debeant.—**Verum respondeo** in primis incidere adjuncta posse, in quibus bruta deberent opera sua, si possent, variare, ut v. g. si non præsto sit materia solita, vel aptior alia reperiat, etc. Deinde nullus est artifex humanus tam perfectus, qui non possit, vel non soleat interdum variare, ac perficere opera, saltem quoad accidentalalia. Quare incredibile est, bruta, si rationabiliter agerent, per tot sæcula nihil immutasse, vel perfecisse suas operas, nec industriam unquam ad alia similia genera extendisse.

Prob. 6.º Intelligentiæ comes individua est libertas arbitrii, quemadmodum suo loco probabitur; neque enim fieri potest, ut natura rationalis necessario feratur ad bona finita, quæ prout talia apprehenduntur. Atqui nulla est in brutis libertas. Quod probatur 1.º experientia; omnes enim vulpes subdolæ sunt, omnes araneæ ingeniosæ et insidiatrices, omnes grues circumspectæ, omnes lepores sunt timidi, omnes leones magnanimi, omnes lupi prædatores, omnes apes industriæ, omnes formicæ providæ. Itemque singulæ species ex innata propensione certum habent modum operandi, a quo non deflectunt, ad certa opera et non ad alia sese applicants (2). 2.º ratione. Quia si libertas brutis inesset, meriti ac demeriti capacia forent, et vera entia

(1) Cfr. Cocconnier, *L'ame humaine*, pag. 442 seqq. Et vide de hoc argumento P. Bonnot, *La Bête comparée à l'homme*, pag. 68 seqq.

(2) Conimbricenses, *Physicor.* lib. 2, cap. 9, quæst. 3, art. 2. Cfr. S. Thom., *Contr. Gent.* lib. 2, cap. 66, initio.

moralia, suis iuribus prædita, quæ proinde ab homine non essentialiter, sed accidentaliter dumtaxat, vel solum secundum gradus, ut quidam diserte fatentur, discreparent, et nec vendi, nec emi, nec in servitutem redigi opereretur, nec interfici ab homine, vel in suum cibum adhiberi: hæc enim aliaque id genus iura, quæ homini competunt, tandem in natura ejus rationali fundantur. Atqui consecraria ista et per se incredibilia sunt, et communi omnium sensui repugnant (1).

Prob. 7.º Argumenta, ex quibus probari solet potissimum intelligentia belluarum, rem non evincunt. Ergo...

Prob. antec. 2) Illa ipsa animalia, quæ mirabiles quasdam et ingeniosissimas elicere videntur operationes, extra genus vel lineam valde limitatam suæ illius industriæ insignia præbent stupiditatis et hebetudinis exempla: quod profecto non fieret, si operationes illæ forent partus proprii intellectus (2). Intellectus enim est potentia, cujus objectum latissime patet, nec potest ad unum dumtaxat rerum ordinem coerceri. 3) Præterea si operationes et industriæ brutorum, quantumvis mirabiles, essent ad intelligentiam et ratiocinium referendæ, probarent profecto ab animalibus etiam imperfectioribus hominem intellectus perfectione superari. Atqui hoc non nisi absurdissime dicitur. Ergo...

Minor per se liquet. Major facile probatur. Nam indicia et argumenta, unde adversarii ad intellectum animantibus asserendum permoventur, sunt industriæ quædam sagacitatesque «ad cibos seligendos atque servandos (3), ad venandum

(1) Lege S. Thomam, de Verit., quaest. 24, art. 2.

(2) Qua in re videri potest P. Bonniot, *La Bête comparée à l'homme*, 69, 70, 252, 253, 343, 344, 345, 348, ubi ex Physiologorum experimentis ostendit, quam stupida sint ea ipsa animalia, quæ ob ingenium maxime celebrantur, ac nominatim formice et simia. Cfr. Henricus Joly, *Physiologie comparée. L'homme et l'animal*, pag. 153, 154 seqq., ubi ex J. H. Fabre alia exempla stupiditatis notat in quibusdam animalibus, quæ acutissimi præbent specimina instinctus. Cfr. Pesch., op. et loc. supra cit.; et *Civiltà cattolica*, scrie xv, vol. 71, pag. 39 seqq.

(3) «Basta considerarlo (il discernimento) per rispetto alla scelta del cibo conveniente. Quante centinaia di specie di vegetali non si trovano ella rinfusa 'miste nei campil ma non mangiano già di tutte

ac prædandum, ad medicamina adhibenda, ad mansiones sibi ac proli ædificandas, ad prolem alendam, nutriendam, defendendam, ad cognoscenda a transmigrationum tempora, ad societatem quamdam inter se ineundam». Si hæc, aliave id genus, vis in brutis consilio ac rationi tribuere, vide quid consequetur. Fatendum tibi erit primo, bruta non carere aliqua notitia architecturæ, geometriæ, medicinæ; nosse proprietates ciborum, herbarumque medicinalium et morbos sui organismi; «prævidere futuras sui et prolis, quam quædam animantes nunquam videbunt, necessitates; immo et ventos et tempestates prospicere», etc. Deinde fatendum erit, bruta «sine experientia, sine magistro, sine præviis tentaminibus aut erroribus, summa prudentia ac sagacitate, deducere ex his omnibus cognitionibus, quæ sibi agenda sint, quæ cavenda, quæ vitæ ratio instituenda, quibus operibus vacandum». Certum namque est bruta, cum primum sese obtulerit occasio, suas illas industrias et artes exserere. «Id quod procul dubio humanam omnem facultatem longe superat» (1).

Confirmatur propositio ex eo, quod nulla nos necessitas cogit ad intellectum brutis propter miras quasdam operationes asserendum. «Sufficit enim ad eas explicandas sive voluptas operationi insita, sive dolor, quem operatio avertit, sive alia quævis sensatio, sive æstimativus sensus, quo aliqua ut sibi utilia percipiunt aut noxia, sive phantasia aut memoria, quæ rebus in præsentii perceptis applicat phantasmata, quæ rei ejusdem vel rerum similium, alio tempore perceptarum, speciebus associata sunt». Hæc phantasmatum «associatio nominatim explicat tum eas brutorum operationes, quæ ex casuum similium expectatione, quasi per

indistintamente gli animali che vi pascolano. Molte ne ammettono, molte ne schifano costantemente, e della maggior parte di queste si è potuto accertare che sarebbero loro appunto noive. Secondo le osservazioni] del Linneo, (presso il Pesch, *Die grossen Weltraths*, vol. 1, p. 280. Ediz. 1883), il bove mangia di 276 piante e ne scarta 218; la pecora ne brucia 387 e ne lascia da parte 141, che non le si affanno; la capra, di stomaco meno sdegnoso, s'attaca a 449 specie, ma ne schiva 126; il cavallo ne accetta 262, ma di 212 capisce che non fanno per lui». *Civiltà Cattolica*, serie xv, vol. vi, pag. 152, 153.

(1) Tongiorgi, *Psycholog.*, num. 75.

analogiæ argumentum, procedere videntur, tum quæ ab iis peraguntur quasi ex habitu quodam, educatione ac magisterio hominum inducto. Nisi quod in primo casu associatio hæc phantasmatum naturalis est, in altero artificiosa et ab hominis industria. Tota enim bestiarum educatio huc denique redit, ut cum aliquo hominis imperio vel signo phantasma voluptatis vel doloris in bruti imaginatione conjungatur, ac repetitis actibus firmiter imprimatur (1). Quibus adde, si vis, impulsu quemdam et inclinationem in aliquibus animalibus imitandi actiones aliorum. Verbo, sufficit ad omnia explicanda sensus multiplex, et externus, et internus, quem inesse brutis supra demonstravimus, sufficit instinctus naturæ, quem provida Dei bonitas et omnipotentia belluis impressit, ut pro sua quæque specie ad finem sibi constitutum certissime tenderet.

Confirmari denique potest propositio ex sacrorum scriptorum auctoritate. *Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus* (2) inquit Regius Psaltes: quem locum sic explicat S. Augustinus: *Nolite fieri sicut equus et mulus, etc. Hoc est dicere: Præpositi te equo et mulo, te ad imaginem meam feci, potestatem tibi super ista dedit. Quare? Quia non habent feræ rationalem mentem, tu autem rationali mente capis veritatem, etc.* (3). S. Fulgentius: *Firmissime tene, inquit, et nullatenus dubites, in omni creatura, quam spiritualem atque corpoream summa Trinitas fecit, solos spiritus angelicos et humanos intelligendi facultatem divinitus accepisse; cæteros vero spiritus brutorum animalium rationem et intelligentiam non accepisse, et etiam hoc omnino habere non posse. Propter quod dicitur hominibus: Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus* (Psal. xxxi, 9): *et ideo animas hominum, et animas pecorum unius naturæ non esse, nec animas pecorum in homines, nec animas hominum in pecora posse aliquando transire* (4). Nec alia est S. Chrysostomi doctrina:

(1) Tongiorgi, *Psycholog.*, num. 76, 77.

(2) *Psal.* 31, vers. 9.

(3) S. August., tract. 8 in epist. 1.^{am} S. Joannis, cap. 4, num. 6.

(4) S. Fulgentius, *de Fide ad Petrum*, cap. 24 seu *Reg.* 4xi num. 67.

Patrum doctrina relate ad brutorum intelligentiam.

Hoc semper egit diabolus, ut ostenderet nostrum genus nihil differre a brutis, quando nonnulli in opinionem tam peregrinam et absurdam venerunt, ut animalia rationis expertia dixerint rationalia (1). Idem diserte docent Origines (2), S. Basilus (3), ejusque frater S. Gregorius Nyssenus (4), S. Ambrosius (5) et Lactantius (6), qui ideo scribit bruta animalia pronis corporibus terram spectare, *quia rationem ac sapientiam non acceperunt*. Ideoque cum alibi (7) dixit *universis animalibus esse datam rationem*, benigne interpretandus est, quasi non de propria ratione loqui voluerit, sed de umbra quadam et similitudine, quæ in æstivativa et instinctu brutorum relucet. Huc etiam revoca S. Gregorium M. (8) et S. Bernardum (9), qui quamvis animas brutorum spiritus vocant, nihilominus docent eas mortales esse, ac desinere dissoluto corpore, nec posse subsistere. Anima namque intellectualis, ut alibi probabitur, spiritualis est seu subsistens atque immortalis: quomobrem e contrario mortalis anima intellectualis esse non potest.

Lactantius benigne explicatus.

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

200. **Objic. 1.º** Argumentatio nostra nihil evincit. Nam a) hisce omnibus argumentis nondum probatum est, quod bruta careant intelligentia, sed quod careant intellectu simili humano intellectui. Enimvero quid potest vetare, quominus brutis largiamur intelligentiam, vel longe minus evolutam, vel etiam specificè distinctam ab humano intellectu, quæ, quod materiam vel objectum atinet, solum se porrigat ad res sensibiles et materiales singularesque, quin ad immaterialia, universalialia et abstracta valeat assurgere; quantum

(1) S. Joannes Chrysost., hom. 4 in *Act. Apost.*

(2) Origen., *Contr. Celsum*, lib. 4.

(3) *Hexæm.*, homil. 8, num. 2.

(4) S. Gregor. Nyssen., *lib. de Anim.*

(5) *Hexæm.*, lib. 6, cap. 4, num. 21 seqq.

(6) *Divinar. Institut.*, lib. 2, cap. 12.

(7) *De ira Dei*, cap. 7.

(8) *Dialog.*, lib. 4, cap. 3.

(9) S. Bernard., *Sermon. 5 in Cantic.*; et in epist. 104.

vero ad actus spectat, non stricte logica ratiocinia instituat, sed alias vulgares et faciliores argumentationes, qualis est *a simili* v. g., vel *ab analogia*, vel a sufficienti partium enumeratione seu inductione, aut aliud id genus (1). Sicut enim est intellectus humano nobilior in angelo; non videtur, repugnare quod detur alius imperfectior in brutis, et sic apte poterunt explicari phænomena omnia tam mira, quæ altiorum sensitiva virtutem omnino vindicant. β) Accedit, quod in infantibus etiam nullum indicium cernitur intellectualis cognitionis, et nihilominus certissime inest intellectus. Ita ergo fieri potest, ut in brutis lateat intellectus, quamvis quia nondum est evolutus, prodere se nequeat per cognitionem objectorum immaterialium et universalium, aliave indicia. Cum potissimum videamus moriones et hebetes homines, *cretinos* et *idiotas*, quia sopitam quodammodo intelligentiam retinent, vix a brutis discrepare.

Respondeo, neg. assert. Ad probationem. α) item *neg.* assert. Nisi enim abuti vocibus velimus, intelligentiæ nomine donanda non est facultas, quæ nec ultra ordinem objecti sensibilis vel materialis et pure singularis potest versari, nec in suos actus reflectere, illorumque naturam et modum considerare, unde novæ aliæ cognitiones, judicia et ratiocinia efflorescant. Sane potentiæ ex actibus et objectis specificantur:

(1) Ejusmodi intellectum brutis asserere contendit, scholasticæ veltationis gratia, elapso sæculo doctissimus monachus hispanus Feijóo. «El discurso del bruto es muy inferior al del hombre, tanto en la materia como en la forma. En la materia, porque solo se extiende a los objetos materiales y sensibles; ni conoce los entes espirituales, ni las razones comunes y abstractas de los mismos entes materiales. Tampoco es reflexivo sobre sus propios actos. Y a este modo se le hallarán acaso más limitativos que los expresados, aunque estos son bastantes. En la forma tambien es muy inferior, porque los brutos no discurren con discurso propriamente lógico..... porque, como no conocen las razones comunes, no pueden inferir del universal el particular contenido debajo de él. Solo, pues, hacen dos géneros de argumentos: el uno *a simili*, el otro *a sufficienti partium enumeratione*; pero el primero es más comun entre ellos. (Ibid. n. 48).—El acto de memorar, con que se acuerda (el perro) del golpe recibido, se termina a un objeto entónces no existente, y por consiguiente no sensible. Luego no es sensación, si otro acto de superior clase respecto de la sensación». Feijóo, *Teatro critico*, tom. 3, discours. 9, num. 48.

quare si in brutis nulla est potentia, quæ vel objectum respiciat, vel actum exerceat ab objectis et actibus sensuum substantialiter diversos, quo jure fingitur nova quædam potentia intellectiva et a sensibus et ab humano intellectu distincta? Nec vero apparet, quo alio ex fonte limitatio illa sive relate ad materiam sive relate ad actus, quæ potentiis cognoscitivis brutorum inest, procedere queat, quam ex earum intrinseca et naturali dependentia a materia: at potentiæ a materia intrinsece ac naturaliter dependentes, non intellectivæ dicendæ sunt, sed sensitivæ; quia non sunt immateriales vel spirituales, sed organice ac materiales. Nec ratio et exemplum ex angelico intellectu depromptum valet quidpiam: quia humanus et angelicus intellectus saltem genere proximo conveniunt, tum quia immateriales sunt, ut nunc supponimus; tum quia idem habent objectum adequatum vel terminativum, quamvis discrepent in objecto, proprio et proportionato; tum denique quia eadem etiam actuum genera exercere possunt: quod profecto nec verum habet, nec adversarii dicere audebunt de brutis respectu hominum. Itaque nullus est in brutis veri nominis intellectus, nulla proprie ratio, nulla conscientia vel reflexio plena in se suosque actus, sed solæ facultates sensitivæ cum iudicio *naturali* vel *virtuali* et implicito ipsarum, et incompleta reflexione sensus communis, sensationes etiam aliorum sensuum referentis, et sic subjectum suarum affectionum *quodammodo* conscium reddentis; est denique naturalis instinctus, qui non ex vera compositione idearum vel *collatione* aut comparatione illarum, sed ex iudicio hujusmodi naturali præsupposito motus et operationes quædam imperat, quas animal exercet, quin rationem earum causavisse prorsus cognoscat, quasque rationale ens non solet exercere, nisi ex deliberatione causarumque vel rationum convenientium prævia cognitione. Et propterea scripsit S. Augustinus: *Inest sensibus irrationalium animantium, etsi nullo modo scientia (quæ nempe sit opus intellectus fructusque ratiocinii), al certe quædam scientia* (1), cognitio videlicet, quæ umbram quandam ratiocinii præ se fert interdem: et S. Thomas in

(1) S. Augustin., *de Civit Dei*, lib. 11, cap. 27.

Inest brutis
similitudo
quædam
rationis.

brutis *aliquam similitudinem rationis* (1), non veri nominis rationem, agnovit, quam haud infelici vocabulo *analogum rationis* nominavit Wolfius (2). Etsi ergo inest sane brutis ratione æstimativæ atque instinctus umbra quedam et similitudo vel analogum rationis, non est ullo modo eis tribuendus intellectus vel ratio, nisi velimus vocum significationem in re gravissima mutare, ac perturbare.

Ad β) respondeo, *neg.* conseq. et parit. Infantes enim nondum assecuti sunt justam naturæ atque organismi evolutionem, quam cum sibi comparant, statim manifestissima edunt intelligentiæ signa etiam a puerili ætate. At vero bruta toto vitæ tempore, vel post plenam naturæ evolutionem, nullum præbent, ut vidimus, verum intelligentiæ signum: quare temere prorsus et absque fundamento expectatur intellectualis brutorum evolutio (3). Quod vero de cretinis et idiotis additur, ad rem non est; illi enim et pauci sunt, et solum ex organismi vitio non potuerunt evolutionem mentalium facultatum obtinere: quare habenda sunt ut monstra quedam naturæ. An vero dices, bruta omnia omnium generum et specierum, quæ hactenus extiterunt, esse totidem monstra et organismos vitiosos, qui nondum post tot sæcula evolvi potuerint, nec ad maturitatem, ut ita dicam, pervenire? Apage nugas.

Dices. Quamvis homo paucis annis evolvatur, et intelligentiæ usum acquirit; dici potest bruta ob minorem gradum perfectionis, quæ prædita sunt, longiorem plurium generationum, atque adeo sæculorum, seriem postulare, ut lux illis intelligentiæ illucescat.—Respondeo, *neg.* assert., tum quia objecto supponit absurdam transformismi doctrinam; tum quia constat historice, bruta a pluribus sæculis nullos prorsus progressus in mentali evolutione fecisse; tum quia repugnat rationi, quod innumera individua etiam in plena sui organismi evolutione non possint naturalem totius virtutis suæ explicationem obtinere. Qua in re ingens est discrimen inter exultiore faculatum perfectionem, quæ prorsus

(1) S. Thom. *de Verit.* quest. 24, art. 2. Cfr. *de Verit.* quest. 25, art. 2, fin. corp.; 3.^a dist. 35, quest. 2, solut. 2, ad 1.um

(2) Wolfi, *Psychol. empir.* part. 1, sect. 3, cap. 4, paragr. 503, 508.

(3) Lege S. Gregor. Nyssen., lib. *de Anim.*

accidentalis est, et primam earumdem ac naturalem manifestationem. Plenior facultatum et excultior evolutio requirit certe longum tractum annorum, nec obtinetur in omnibus individuis, sed in aliquibus dumtaxat, et augetur, completurque collatis in unum non solum virorum, sed etiam generationum et sæculorum laboribus et conatibus, ut videre est in historia humanarum scientiarum et artium. Verum naturalis potentialium et virtutum explicatio, nisi adsit vitium vel impedimentum aliquod, in singulis individuis simul cum organismi evolutione compleri debet. Sicut ergo impossibile est in omnibus generatim individuis alicujus speciei vitium et impedimentum suspicari, ita nonnisi absurde supponitur in innumeris individuis specierum animalium intellectum nescio quo torpore obrutum delitescere, donec tandem transactis aliis et aliis generationibus expergefiat.

Objic. 2.º Ubi est prudentia vel aliæ virtutes ibi est ratio vel intellectualis natura. Atqui adest in brutis prudentia et aliæ virtutes. Nam in apibus et formicis laudatur prudentia, in leone magnanimitas, in cane fidelitas, in ciconia pietas, in turturibus conjugalis fides, in columbis simplicitas, in gruibus, apibus et formicis, civiis quedam societas (1).

Respondeo, *dist.* Major. Ubi est vera ratio prudentiæ aliarumve virtutum, ibi est natura intellectualis, *concl.*; ubi tantum est umbra quedam et similitudo analogica virtutum, *neg.*

Et *contradist.* Minor, *neg.* conseq. Nam virtus est habitus, iis solum conveniens entibus, quæ cum arbitrio et electione operantur; quare reperiri nequit in brutis. Verum quia videmus in illis certas operationes modosque operandi similes illis, qui proprii sunt hominum vel entium moralium, et ex vero virtutis habitu procedunt, ideo solent brutis virtutes quedam per analogiam attribui. Sic prudentia v. g., proprie sumpta, est habitus virtutis, «quo eligimus media apta ad aliquem finem, quod quidem fit cognito fine, et cognitis ipsis mediis ordinandis in finem.

(1) Vide apud Tolet., *de Anim.* lib. 3, cap. 2, text. 8, quest. 7; Conimbric., *Physicor.* lib. 2, cap. 9, quest. 3, art. 1, arg. 1.

Bruta autem non præcognoscunt finem, nec media ordinant in finem, sed instinctu et ductu naturæ sumunt illa media, quæ apta sunt ad finem, quamvis nec finem cognoscant, nec in ipsum media ordinant. Unde, quia operantur, ac si prudentiam haberent, dicuntur esse prudentia; sed non est vere in ipsis, vera enim prudentia est cum præcognitione finis, et ordinatione mediolorum in finem, et talis est prudentia, quæ rationi innititur» (1). Atque idem dic de magnanimitate, fidelitate cæterisque.

Objic. 3.º Multæ sunt belluæ, quæ disciplinam capiant. Nam quædam vocem humanam edocta reddunt, et loquelam imitantur, ut psittaci, et aliæ multa ludicra addiscunt, et spectacula exhibent. «Nec vero bruta tunc solum, cum ab hominibus instituuntur, disciplinæ specimen dant; sed ipsa sese mutuo instituire consueverunt, quod majus est rationis argumentum; siquidem in universum docere, quam discere, rationis vicinius ac præstantius habetur. Omissis ergo aliis, quæ de hac re a Plutarcho in libro de animalium industria scripta sunt; lusciniæ, teste Aristotele (2) et Plinio (3), vocem ad numeros modulari, et ad omnem concentus varietatem atque artifices argutias flectere prædocent. Meditantur, inquit Plinius, juniores, versusque, quos imitentur, accipiunt, audit discipula intentione magna, et reddit, vicibusque reticet: intelligitur emendatæ correctio et in docente quædam reprehensio. Unde qui pulli adhuc rudes capti sunt, et in caveis nutriti, minus suaviter canunt, videlicet ante legitimum tempus a doctore et a schola musicæ substracti» (4). Accedit, quod bruta quamvis sermonem et signa arbitraria non capiunt, at certe capiunt signa naturalia, per quæ sæpe inter sese communicant, et dolorem et alia seipsa invicem videntur patefacere. Atqui hoc videtur sine aliqua intelligentia fieri non posse (5).

(1) Cardin. Tolet. loc. cit. versus fin. questionis, *Ad primum...* Cfr. Suarez., *Methaphys.* disp. 1, sect. 6, num. 10.

(2) Aristot., *de histor. animal.* cap. 9.

(3) *Histor. natur.*, lib. 10, cap. 29.

(4) Conimbricens., loc. cit., art. 1, arg. 3.

(5) «Chez les chiens domestiques, nous avons l'aboïement d'impatience, comme à la chasse, celui de colère, le glapissement ou le

Respond. ad primum, *conc.* anteced., *neg.* conseq. Etenim quædam sunt animantes, «quæ licet ratione careant, nobiliorem tamen inter alias phantasiam sortitæ sunt, et humanam rationem, atque interdum prudentiam, imitantur, et suo modo docentur, ac docent, non aliquo discursu, sed interiorum dumtaxat sensuum opera ductuque» (1). Ipse etiam modus, quo bruta edocentur, satis ostendit ea penitus carere intelligentia. Totus enim labor educandi belluas huc tandem redit, ut certa series motuum vel actionum, quam imitentur, vel exequantur, sæpius repetatur, additis vel minarum vel doloris vel voluptatis illecebris, quæ, imaginationi aut memoriæ altius impressa, faciat illas eo pacto operari, donec usum et facilitatem assequantur (2).

Ad alterum quod adjungebatur, respondeo, bruta quidem «signis uti naturalibus, ad quæ tamen percipiendâ intelligentiæ vis non requiritur, sed naturæ instinctus. Unde Aristoteles (3) sermonem, inquit, homo habet solus omnium animalium, bruta autem vocem: hucusque enim natura in iis processit, ut sensum habeant jucundi et molesti; at sermo tributus nobis est, ut damnum, utilitatem, justum et injustum ostendamus» (4). Ad exprimendos autem affectus, sufficit facultas sensitiva; et ad eosdem invicem

hurllement du désespoir, comme lorsque l'animal est enfermé; celui de joie, lors du départ pour la promenade; et le cri très distinct et suppliant par lequel le chien demande qu'on lui ouvre la porte ou la fenêtre». Darwin, *Descendance de l'homme*, tom. 1, pag. 56. Et alibi: «Les singes expriment aussi par des tons différents leurs fortes impressions: la colère et l'impatience par des tons bas, la crainte et la douleur par des tons aigus. Un gibbon sait même chanter». Id. *ibid.* pag. 348, 353. «Le langage d'expression est riche, surtout chez les animaux qui vivent en société. Il rend plus intimes les liens de leur association. Il est indubitable qu'ils s'appellent entre eux et se convient à des actions communes». Ferrière, *L'ame est la fonction du cerveau*, tom. 2, pag. 122.

(1) Conimbric., *ibid.* art. 3, *Ad quartum*.

(2) Qua de re fuse Henricus Joly, *L'instinct*, pag. 282 seqq. Vide, si lubet, apud P. Cuevas (*Cosmolog.*, num. 96), solum exemplum simii, qui latrunculis ludere edoctus, cum Carolo V imperatore lussisse fertur, nutu nempe ac imitatione ductus educatoris sui.

(3) Arist., *Politico.* lib. 1, cap. 2.

(4) Conimbricens., loc. cit. art. 3, paulo ante fin.

percipiendos et cognoscendos satis esse debet instinctus, quem Deus impressit, ut bruta se possent mutuo juvare, societatem quamdam ineundo. Cæterum undenam probant adversarii, externa signa, quibus bruta suos exprimunt affectus, non esse phænomena mere physiologica, sed ad eum finem ab ipsis dirigi, ut aliis quoque pateat, quod ipsa intus sentiunt id, quod certe opus esset intelligentiæ? Quod si quis, propterea quod bruta invicem exprimant, et communicent suos affectus, asserere illis omnino velit intelligentiam, explicare debebit, cur hujusmodi intelligentia non potuerit adhuc invenire, nec percipere aliqua signa arbitraria.

Objic. 4.º Nonnullæ belluæ tanto ingenio et artificio opera sua moluntur, ut non nisi ex artis regula, atque adeo ratione, efficere illa videantur. Ergo intellectus illis immerito denegatur. Antecedens probatur exemplo tum avium, nullo magistro aptissimos ad finem ædificantium nidos; tum apum quæ quo primum anno alvearia condunt, miro artificio hexagonas struunt cellas, practice resolventes problema geometricum, in certo spatio maximum numerum cellarum maximæ magnitudinis collocandi; tum aliorum, quæ norunt herbas medicabiles, sive ad vulnera curanda, sive ad purgandum ventrem efficaces. Quo in genere illud maxime notandum venit, quod bruta hominibus quædam ad tuendam vitam et sanitatem remedia ostenderunt (1).

Respondeo, *dist.* antec. Opera brutorum ex artis regula, atque adeo ratione, quæ sit in ipsis, effici videntur, *neg.*; ex artis regula, quæ sit in Deo, aptas ad fines proprios propensiones et instinctus singulis largiente, *conc.*

Tum *neg.* conseq. Nam objectio reapse non probat nisi existentiam instinctus in belluis: si quid aliud probaret, nimis probaret, ac proinde nihil conficit. Probaret videlicet, ut superius notabamus, brutis animantibus intellectum inesse humano intellectui præstantiorem. Ob hanc ergo et alias modo expositas probationes persuasissimum nobis esse debet, sicut vegetalia seriem sapientissimarum actionum nutritionis et generationis exequentur absque ullo sensu et cognitione, ex vario virtutum apparatu, quibus Deus ea instructa voluit; ita

(1) Conimbric., loc. cit. a. 1, arg. 2; Cuevas, *Cosmolog.* num. 73, 2.º

bruta animantia, positis quibusdam sensationibus, multas peragere actiones ex solo instinctu naturæ, quin ullam illarum causam vel rationem norint. Si enim illas cum consilio et ratione, sicut solent homines, exequerentur, profecto non possent non in rebus aliis indubia præbere intelligentiæ argumenta. Egregie S. Thomas: *Animalia non apprehendunt rationem convenientis per collationem, sed per quendam naturalem instinctum; et ideo animalia habent astimationem, sed non cognitionem* (nempe intellectivam); *sicut etiam habent memoriam, sed non reminiscuntiam, quamvis omnia hæc partis sensitivæ sint; et ideo ex determinatione naturæ actus suos exercent, non autem ex propria determinatione agentis; unde omnia ejusdem speciei similes operationes faciunt, sicut omnis aranea similem facit telam, quod non esset si ex seipsis, quasi per artem operantes, sua opera disponderent: et propter hoc in eis non est liberum arbitrium* (1).

Dices. Saltem bruta cognoscunt quædam sibi esse utilia, ut avis paleas ad nidificandum; quædam vero nociva, ut v. g. ovis lupum. Atqui cognoscere quædam esse utilia, quædam nociva, importat intellectum.—*Resp. dist.* Major. Bruta cognoscunt utilia et nociva reduplicative prout talia ac proinde percipiendi relationes rerum mutuas, *neg.* Cognoscunt utilia et nociva specificative, nempe cognoscunt ea quæ utilia sunt reapse vel nociva, non attingendo tamen rationes eorum, sed judicando ex instinctu naturæ, *conc.* Et *contradist.* Minor., *neg.* conseq.

Objic. 5.º Signum manifestum intelligentiæ est, objecta physice non existentia cognoscere. Atqui bruta cognoscunt multa non existentia. 2) Nam primo matres lugent, et quæruno pullos e nido abstractos, vel etiam mortuos. 3) Sæpe numero bruta res futuras præagiunt, «compertum est enim ea mutationem aeris indicare, et pluvias ac tempestates dubio prædicare cælo, atque alia hujusmodi multo, quam Physiologi et Astrologi, certius denuntiant» (2).

Respondeo, *dist.* Major Si objecta illa nec nunc existunt, nec unquam existerunt, *trans.* Si objecta illa, quamvis jam

(1) S. Thom. 2.^a dist. 25, quæst. 1, art. 1, ad 7.um Cfr. 1. 2., quæst. 13, art. 2, ad 3.um

(2) Conimbric., loc. cit., argum. 3.

physice non existant, olim tamen extiterunt, et sensu percepta sunt, eorumque species retentæ, *neg.*; nam ejusmodi objecta possunt memoria et imaginatione iterum cognosci.

Et *contradist.* Minor.

Ad α) primam probationem. *neg.* conseq.; nam phenomenon objectum non probat intellectum, sed memoriam, unum nempe de sensibus internis. Nec dicas, bruta non solum reproducere per memoriam imagines rerum olim perceptarum, sed etiam ipsas sensationes præteritas prout tales, agnoscendo illas perceptas jam alias a se fuisse.

Nam id non faciunt cognoscendo abstracte ipsam rationem præteriti, sed concrete, iterando alias habitam gratæ vel ingratiæ impressionis memoriam. Enimvero si potest animal per sensum impressionem aliquam gratam vel ingratam nunc sibi præsentem experiri, quid vetat, ut cras hanc ipsam impressionem reproducat, non per actualem experientiam, sed per memoriam illius, quin ullo modo cognoscat ipsam rationem præteriti temporis vel alias similes?

Ad β) alteram probationem. *dist.* assertum. Et bruta præsciunt futura, cognoscendo eorum rationem, *neg.* Ex naturæ instinctu, quatenus cæli vel æeris mutatione organismo suo communicata determinantur ad quosdam motus, vel ad fugam, etc., unde nos, quid futurum sit, conijcimus, *conc.* Nam sicut animalia cognoscunt rationem convenientis et nocivi non per inquisitionem rationis, ut homo, sed per instinctum naturæ, qui dicitur *assimatio*; ita etiam cognoscunt aliquid quod futurum est, sine hoc quod cognoscant rationem futuri, non conferendo præsens ad futurum, sed ex instinctu naturali, secundum quod aguntur ad aliquid agendum, vel ex impulsu naturæ interioris vel exterioris; sicut quando agunt aliquid ad præcavendum de futuris, quæ dependent ex motu cæli, quasi ex eo impulsæ: unde ex eorum operibus homines possunt aliquid scire de hujusmodi futuris, sicut nautæ præsciunt tempestatem futuram ex motu delphinorum, ad superficiem aquæ descendentium: et formicæ, veniente pluvia, reponunt granum in cavernis (1). Unde etiam animalia bruta non possunt esse præscia futurorum, nisi illorum, quæ ex motu cæli dependent, ex cujus

(1) S. Thom., 3.º dist. 26, quæst. 1, art. 1, ad 4.um

impressionem movetur eorum imaginatio ad aliquid agendum quod competit significationi futurorum. Quod si rationem quæras, cur magis talis impressio in brutis habet locum, quam in hominibus, ideoque certius conijcimus futura ex hujusmodi brutorum motibus et significationibus, causa hæc est, quia bruta, ut Damascenus dicit (lib. 2, cap. 27), magis aguntur, quam agant, unde impressiones corporum cælestium sequuntur solatiler; non autem homo, qui est liberæ voluntatis (1), ideoque non necessario ducitur istis impressionibus, sed eisdem dominari potest. Præterquam quod homo, cum sæpe curis implicitus sit, et animum ad alia distractum gerat, nequit æeris impressiones tam bene colligere in se ac persentiscere. Quæ etiam causa est, cur, ex Philosophi sententia (2), quidam imprudentissimi sunt maxime prævidentes; nam intelligentia horum non est curis affecta, sed tamquam deserta et vacua ab omnibus, et mota secundum movens ducitur. Quæ cum ita sint, neque ex eo quod sic futura præsciunt, debet dici brutum præscium futuri, quævis ex actu ejus ab homine alicujus futuri significatio accipi possit; quia non agit ad significationem futuri, quasi rationem sui operis cognoscens, sed magis ductum ab instinctu naturæ (3). Quia nempe cum impressiones atque influxum æeris (ob allatam rationem, vel etiam propterea quod sic natura constitutum habeant organismum) acutius persentiscant, eique necessario obtemperant, lætantur, aut contrahuntur pro humorum, nunc se diffundentium, nunc colligentium, varietate; et affectus effectusque alios, secundum diversam phantasie apprehensionem hos v. g. ante serenitatem, illos ante pluviam exhibent. Quos quia in eis persæpe homines observarunt, inde jam futuras temporum præsciunt mutationes, quas tamen bruta ipsa non prævident. Nec enim v. g. cum delphini tranquillo mari ultra solitum lasciviunt, impendentem, ex qua veniunt parte, flatum præsentium (cum nulla futurorum

(1) S. Thom., de Verit., quæst. 12 (quæ est de Prophetia), art. 3, ad 10.

(2) Aristot., de divinatione per somnum, cap. 2. Cfr. ib. S. Thom., lect. 2, paragr. e.

(3) S. Thom., de Verit., loc. nup. cit. Cfr. 1 p., quæst. 86, art. 3, ad 3.um; 2. 2. quæst. 172, art. 1, ad 3.um

cognitio brutis competat), sed eorum phantasia naturalium causarum impressione mota, talem eis ludum, aut fugam dictat: similiterque res sese habet in cæteris» (1).

Objic. 6.º Non desunt in brutis vestigia rationis, ac nominatim in cane, quem propterea «egregius Dialecticæ auctor et institutor, Chrysippus, canem Dialecticæ quodammodo præditum esse ostendebat, eo potissimum argumento, quod canis feram persequens, cum ad trivium pervenit, ubi duas investigavit olfactu vias, et per eas transisse feram non deprehendit; tertiam, nihil jam olfaciens, mox arripit, quasi ita secum disputet: Aut fera, quam persequor, in hanc partem deflexit, aut in illam, aut certe in hunc se anfractum intulit: sed nec in istam, nec in illam partem divertit: hac igitur abierit, necesse est. Quæ colligendi sagacitas, utpote quasi divisorio utens syllogismo, quam sapiat artem Dialecticæ, nemo Dialecticus ignorat» (2). Quod canis exemplum inter alias brutorum industrias et sagacitates referunt SS. Basilius et Ambrosius (3).

Respondeo in primis, non omnia, quæ in hanc rem de brutorum industria narrantur, indubia penitus atque explorata esse. Deinde quod exemplum canis attinet, dici potest, «cum primam et secundam semitam odoratus canis, tertiam statim arripit, id inde accidere... quod in tertia vestigium leporis statim deprehenderit, quin ad hoc opus esset lustrare viam. Quid? quod canis argumentatio, quam fingunt adversarii, digna foret animante rationis experte; falsum enim assumitur antecedens, potuit enim lepus nec primam nec secundam, nec tertiam semitam persequi, sed per campos fugere» (4). Aut si canis reapse tertiam trivii semitam, quin vel odorem vel vestigium sentiret, quasi ratiocinio utens arriperet, id omnino, sicut alia facta similia, instinctui naturæ esset adscribendum. Quare uterque sanctus Doctor,

(1) Conimbricens., *Physicor.*, lib. 2, cap. 9, quæst. 3, art. 3, ad tertiam.

(2) Apud Conimbric., loc. nup. cit., art. 1, arg. 5.º Cfr. S. Thom. 1. 2, quæst. 13, art. 2, arg. 3.º

(3) S. Basil. *Hexæm.* homil. 9, num. 4; S. Ambros., *Hexæm.* lib. 6, cap. 4, num. 23.

(4) P. Cuværas, *Cosmolog.* num. 95.

et Basilius et Ambrosius, in iisdem locis, in quibus istud factum meminerunt, discrete canem vocat rationis expertem, et S. Ambrosius illud *naturali eruditioni* vel instinctui tribuit, sicut etiam S. Thomas (1).

Objic. 7.º Negari nequit brutis animantibus cognitio universalium. Ergo nec intelligentia. Prob. antec. Nam, ut experientia novimus, bruta non quærunt, vel fugiunt hoc vel illud individuum particulare, sed quodcumque individuum speciei, in quo nempe relucent notæ propiæ illius speciei, quo pacto ovis quærît ovem, et fugit lupum. Quod ut melius percipias, vide, quam diverso modo quærat ovis agnum, quem nutrit, a reliquis agnis et ovibus: primum videlicet quærît, quia talis individuus agnus est, cæteros vero, quia talem naturam vel notas, in quibus omnes oves conveniunt. Atqui hoc quid aliud est, quam ipsam similitudinem specificam individuorum percipere? Idipsum constat etiam in herbis ac cæteris nutrimentis, quibus belluæ utuntur; neque enim in illis videntur ullatenus individuales differentias considerare, sed id quod in omnibus individuis herbis alicuius speciei sibi convenit.

Respond., *neg.* antec. Ad probat. *dist.* Major. Bruta quærunt, vel refugiunt non hoc vel illud determinatum individuum, sed quodlibet individuum hujus vel illius speciei, propterea quod in quolibet individuo relucent similis ratio particularis et individua conveniens sibi vel nocens, *concl.*; propterea quod habeant in phantasia imaginem generalis rationis alicujus sibi convenientis vel nocentis, *neg.* Et *contra-dist.* Minor., *neg.* conseq.

Quoniam natura vel ratio universalis non existit in rebus abstracta et præcisa, sed concreta et individuata, simili modo etiam reperitur similitudo specifica individuorum: nec solum ratio hominis v. g. vel animalis est similis in diversis individuis, sed etiam ratio *hæc hujus* hominis et *hujus* animalis est similis *huic alteri* rationi *hujus alterius* hominis et *hujus alterius* animalis. Et hujusmodi rationes et similitudines particulares atque individuatas potest profecto sensus

(1) S. Thom. 1. 2, quæst. 13, art. 2 ad 3.^{am} Cfr. Conimbric. loc. cit. art. 3, ad 5.^{am}

apprehendere, nec ad eas apprehendas requiritur, ut insit in mente vel in phantasia typus aliquis vel ratio universalis atque a differentiis individuantibus præcisa, cujus applicatione ac comparatione rationes particulares percipiuntur; sed sufficit, ut omnia et singula individua singillatim eodem modo afficiant facultatem sensitivam. Nempe ut ovis fugiat quemcumque lupum, et pascatur quamcumque herbam certarum specierum, etc., sufficit, ut singuli lupi et singulæ herbæ, etc., eodem vel simili modo afficiant sensum externum, simulque simili modo determinent *judicium* æstimativæ, et instinctum excitent, quocumque tandem modo explicetur actus æstimativæ. Certum autem est, quod singuli individui lupi et singulæ herbæ ejusdem speciei et qualitatum sensibilibus, etc., debeant sensus, sive exteriores sive interiores, in similibus adjunctis simili modo determinare. Quamobrem ad objecta phænomena et alia similia, necesse non est admittere in brutis ullam ideam vel imaginem universalem: ideoque docet S. Thomas, æstimativam brutorum animantium ita apprehendere individuum, ut non cognoscat illud, secundum quod subest sub communi natura, sed secundum quod est principium alicujus actionis vel passionis. *Æstimativa*, inquit, *non apprehendit aliquod individuum, secundum quod est sub natura communi, sed solum secundum quod est terminus aut principium alicujus actionis vel passionis; sicut ovis cognoscit hunc agnum, non in quantum est hic agnus, sed in quantum est ab ea lactabilis; et hanc herbam, in quantum est ejus cibus. Unde alia individua, ad quæ se non extendit ejus actio vel passio, nullo modo apprehendit sua æstimativa naturali. Naturalis enim æstimativa datur animalibus, ut per eam ordinentur in actiones proprias, vel passiones prosequendas, vel fugiendas* (1). Objectio ergo non satis probat, quod probandum assumpserat. Aliunde vero si objecta phænomena procederent in belluis ex veris ideis aut cognitionibus universalibus, non possent illæ in aliis quoque rebus similibus idearum indicia non præbere. Atqui tamen nulla præbent, prout jam superius demonstratum reliquimus.

(1) S. Thom., *de Anim.*, lib. 2, lect. 13 fin.

Objc. 8.º Ubi similes cernuntur effectus, similis jure concluditur causa. Atqui multi occurrunt in brutis effectus et phænomena, quæ in homine rationis et intelligentiæ usum supponunt (1). Talia sunt in primis plura, quæ jam objecta sunt. Sed præterea α) bruta sæpe conspirant ad unum finem communem per diversas a diversis individuis exercitas actiones, ut patet in apibus et formicis, quæ speciem prorsus habent societatum operariorum. β) Cum bruta semel aut bis experta sunt aliquid congruum vel nocivum sibi ex homine aliòve objecto accidisse, vel accurrunt, vel fugiunt eodem modo, quo faciunt in similibus adjunctis homines ratione utentes.

Respond. dist. Major. Ubi cernuntur effectus adæquate similes ita, ut nulla suppetat ratio suspicandi contrarium, *concl.*; secus, *neg.*

Et contradist. Minor. Nam rationes superius allatæ non solum suspicionem injiciunt, sed persuasionem etiam faciunt, quod effectus, qui in homine rationi tribuendi sunt, in brutis sensationi dumtaxat et instinctui tribui debeant.

Ad α) respondeo, in actionibus apum nullam deprehendi unius alicujus directionem et cæterarum subordinationem (2), ullumve aliud indicium intellectus. Quare concludendum est

(1) Huc recedit demonstratio Darwiniana: «Que les animaux aient les mêmes facultés intellectuelles que nous, cela résulte non seulement de l'instinct, mais aussi de ce qu'ils ont les mêmes sens et par conséquent les mêmes perceptions et impressions que l'homme. Comme l'homme, ils donnent des signes d'étonnement, de curiosité, d'attention, d'imitation; ils ont la mémoire, l'imagination et la raison, quoique à un degré inférieur». Darwin, *descendance de l'homme*, I.^o, pag. 44.

(2) Id fatetur de formicis ipsimet Büchner et Huber apud P. Bonniot, op. cit. pag. 335. Quantum vero reginam fornicarum spectat, hæc habet Büchner: «Quant aux fourmis reines, dit Büchner, nous avons déjà observé qu'elles ne jouissent d'aucune espèce d'autorité. Leur titre est justifié seulement parce qu'elles ne prennent aucune part aux travaux exécutés par la société, n'ont d'autre fonction que de pondre des œufs et pour tout le reste vivent dans un *dolce far niente*, dans une oisiveté opulente, d'où la pensée et le travail sont bannis». Bonniot, *ibid.*

Idemque dicendum est de apum regina, ut videre est apud H. Milne-Edwards (op. cit. tom. 8, pag. 243, et tom. 14, pag. 41).

ita opera inter diversa individua distribui, ut singula ex instinctu et necessario impulsu operentur, quin ullo modo noverint ipsa, quid faciant, et quare ita facere debeant.

Ad alterum β) similis est responsio. Ut enim v. g. canis, fustis ictum expertus, fugiat hominem, a quo male multatus fuerat, non requiritur intelligentia, sed sufficit memoria et associatio phantasmatum talis hominis, fustis manu arrepti, et in aërem sublatis, et consequentis ictus ac doloris.

Objic. 9.º Bruta animantia in multis actibus indicia præbent facultatis intellectivæ. α) Primo enim inest illis attentio animi ad objecta quædam melius percipienda, et observanda, non secus atque ipsi homini: exempla passim suppetunt in cane, frustum panis expectante, in lepore, arrectis auribus vel levissimum strepitum audiente, etc. β). Inest reflexio et conscientia (1); et cognitio universalis principii causalitatis (2):

(1) «Pouvons-nous, inquit Carolus Darwin, être sûr qu'un vieux chien, ayant une excellente mémoire et quelque imagination, comme le montrent ses rêves, ne réfléchisse jamais sur ses anciens plaisirs de la chasse». Et mox subjungit: «Ce serait là une forme de conscience de soi». Ac tandem concludit: «Le fait que les animaux conservent leur individualité est au-dessus de toute contestation». Darwin, *Descendance de l'homme*, tom. 1, pag. 65.

«Les faits suivants, inquit H. Milne-Edwards, dont je suis journellement témoin, impliquent l'existence de la faculté de raisonner chez le Chien. Un Caniche, dont l'éducation a été très soignée par mon fils et dont l'intelligence n'a jamais été troublée par de mauvais traitements, aime beaucoup à m'accompagner lorsque je sors dans le Jardin des Plantes, et aussitôt que j'ouvre la porte de ma maison il se précipite au dehors; mais l'expérience lui a appris que je tourne à droite pour gagner la ménagerie, tandis que d'autres fois je me dirige à gauche pour me rendre à mon laboratoire, et ne sachant pas d'avance où je vais aller, mon Chien s'arrête toujours au bas du perron jusqu'à ce qu'il ait vu la direction que je veux suivre; mais dès qu'il est éclairé à cet égard, il prend les devants sans hésitation et me précède dans l'une ou l'autre de ces parties de l'établissement. Or cela suppose de sa part de la réflexion et de la prévoyance, aussi bien que du jugement». H. Milne-Edwards, *Leçons sur la Physiologie*, etc. tom. 13, 433 nota (2).

(2) «J'avais un chien d'arrêt, dit M. Romanes, qui avait très peur du tonnerre. Un jour dans la maison que j'habitais, on versait sur le plancher d'un fruitier toute une provision de pommes, et ces fruits produisaient dans leur chute un bruit assez semblable à celui

et idea pulchritudinis (1), ac temporis, nam et dies computare videntur canes illi, qui ad prædam exercendam frequentiores confluere solent in forum, quando mercatores habentur. γ) Ratio pariter videtur inesse brutis, ut multis probari potest exemplis canum (2), simiarum (3) et aliorum: δ) itemque loquela, quantumvis rudis et imperfecta, nam bruta sæpe patefaciant aliis sua sensa, et ab aliis intelliguntur, unde etiam quandoque collatis consiliis opus aliquid commune suscipiunt. Quam ad rem produci possent facta v. g. canum, qui simul venantur, et diversis in locis sic constituuntur etiam injussi, ut alter excitet, alter capiat prædam (4) ϵ) Quid? quod belluæ instrumentis uti visa

d'un tonnerre lointain. Mon chien parut frappé de terreur en entendant ce bruit; mais dès que je lui eus montré la cause véritable du bruit qui l'effrayait, il reprit toute sa gaieté ordinaire». Romanes, apud *Revue scientifique*, 4 Janvier, 1879.

(1) «Les oiseaux mâles, inquit Darwin apud Bonniot (*La Bête comparée à l'homme*, pag. 232), déployant laborieusement (1) devant leurs femelles leurs plumes aux splendides couleurs» (quant ils en ont), les oiseaux ornent avec goût leurs passages de jeu (2) avec des objets de couleur gaie...: le chant des oiseaux; les douces mélodies qu'exhalent les mâles pendant la belle saison, et qui «sont certainement l'objet de l'admiration des femelles (1)», tout cela prouve avec évidence, à M. Darwin, qu'au moins les oiseaux femelles ont le sentiment du beau; car s'il en était autrement, «toute la peine et les soucis que» les mâles «se donnent pour déployer leurs charmes aux regards des premières seraient inutiles, ce qui est impossible à admettre». Vide Darwin, op. cit., pag. 66. Cfr. pag. 111.

(2) «M. Colquhoun, inquit Darwin, ayant blessé à l'aile deux canards sauvages, ceux-ci étaient tombés sur la rive opposée d'un ruisseau, où son chien chercha à les rapporter tous deux ensemble sans pouvoir y parvenir. L'animal, qui avant n'avait jamais froissé une plume, se décida à tuer un des oiseaux, apporta celui qui était vivant et retourna pour chercher le mort». Darwin op. cit., pag. 49. Vide etiam Milne-Edwards, op. cit., pag. 433, nota (1).

(3) «Rengger, amateur de singes américains, avait en sa possession quelques uns de ces quadrumanes. On leur donnait souvent, dit M. Darwin, des morceaux de sucre enveloppés dans du papier, et Rengger y ayant quelquefois substitué une guêpe vivante, ils avaient été piqués en le dépliant à la hâte; mais ensuite ils eurent le soin de toujours porter le paquet à l'oreille pour savoir si quelque bruit se produisait dedans». Darwin ibid. pag. 49.

(4) Vide Bonniot, op. cit., pag. 195. «On voit, inquit Büchner, deux fourmis qui causent entre elles se tenir en face l'une de l'autre;